

U S N E S E N Í

Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vladimíra Velenského a soudců JUDr. Andrey Milichovské a Mgr. Heleny Bláhové ve věci **žalobkyň a) Jany H. [redacted], nar. [redacted] bytem [redacted], b) Marie K. [redacted], nar. [redacted], bytem [redacted], obou zastoupených JUDr. Vladimírem Skrétou, advokátem v Liberci 2, U Soudu 363/10, proti žalovaným 1) Miroslavu S. [redacted], nar. [redacted] a 2) Evě S. [redacted], nar. [redacted] oběma bytem [redacted] zastoupeným JUDr. Martou Ježdíkovou, advokátkou v Liberci 2, Valdštejská 381/6, o **určení neplatnosti darovací smlouvy**, o odvolání žalobkyň proti rozsudku Okresního soudu v Liberci č.j. 17 C 247/2004-152 ze dne 8.4.2010, **t a k t o :****

Rozsudek okresního soudu se zrušuje a věc se mu vrací k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Napadeným rozsudkem okresní soud výrokem I. zamítl žalobu, jíž se žalobkyně domáhaly, aby bylo určeno, že darovací smlouva uzavřená dne 14.8.2003 mezi dárkyní Marií S. [redacted] a obdarovanou Evou S. [redacted], kterou byl darován spoluvlastnický podíl ve výši jedné poloviny na domu čp. 16 a na st.p.č. 222 o výměře 258 m², st.p.č. 223 – zastavěná plocha a nádvoří o výměře 1149 m², p.č. 1294 o výměře 902 m² a p.č. 1295 o výměře 1.268 m², nemovitostech zapsaných na LV č. 38 pro k.ú. Děčichov u Frýdlantu, obec Děčichov, okres Liberec u Katastrálního úřadu pro Liberecký kraj, Katastrální pracoviště Frýdlant. Okresní soud vyšel z toho, že účastníci řízení jsou ve sporu věcně legitimováni, neboť žalovaná byla účastníkem smlouvy (obdarovanou), obě žalobkyně a žalovaný jsou dětmi (a tudíž právními nástupci) zemřelé Marie S. [redacted] která byla druhým účastníkem smlouvy (dárkyní). Žalobkyně mají na požadovaném určení naléhavý právní zájem (§ 80 písm. c) o.s.ř.). Marie S. [redacted] v době uzavření darovací smlouvy byla duševně nemocná. Podle znaleckého posudku MUDr. Jaroslava Tržického ml. z psychiatrického hlediska v důsledku pokročilé demence nebyla dne 14.8.2003 schopna plnohodnotně posoudit důsledky svého jednání. Obdobný závěr učinil znalec Prof. MUDr. Miroslav Zapletálek, Dr.Sc. Rovněž podle znaleckého posudku Psychiatrického centra Praha lze předpokládat, že nebyla schopna hodnotit darovací smlouvu plně. Trpěla demencí Alzheimerova typu v kombinaci s vaskulární demencí. Teoreticky se však mohly krátkodobě vyskytnout lucidní intervaly, tj. stavy krátkodobého prozření. Ani zástupkyně ústavu MUDr. Lucie Bankovská Motlová, Ph.D. světlé okamžiky nevyloučila. Svědci MUDr. Karel O. [redacted], Milada V. [redacted] Stanislava H. [redacted], Miloš K. [redacted] JUDr. Václav [redacted] a Miroslav P. [redacted] se shodli na tom, že v době, kdy byla smlouva uzavírána, byla Marie S. [redacted] orientovaná a komunikovala. Okresní soud proto uzavřel, že žalovaná byla sice duševně nemocná, ale při uzavření darovací smlouvy dne 14.8.2003 jednala ve světlém okamžiku, a proto je darovací smlouva platná (§ 38 odst. 2 občanského zákoníku). Výrokem II. uložil žalobkyním povinnost nahradit žalovaným společně a nerozdílně náklady řízení ve výši 13.200,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku na účet JUDr. Marty Ježdíkové (§ 142 odst. 1 o.s.ř.).

Proti tomuto rozsudku se odvolaly žalobkyně. Namítají, že nebylo prokázáno, že by Marie S. v okamžiku uzavření smlouvy jednala ve světlém okamžiku. V podstatě všechny znalecké posudky konstatují, že v rozhodné době trpěla demencí, pro kterou nebyla schopna činit právní úkony. MUDr. Bankovská Motlová, Ph.D. vypověděla, že ve zdravotní dokumentaci je zdokumentován vývoj od roku 2000 do května 2004, již 20.2.2002 posudková lékařka při vyšetření diagnostikovala u ní nemoc Alzheimerova typu. Již z toho vyšetření vyplývá neschopnost Marie S. činit právní úkony. Následuje několik hospitalizací pro oběhové komplikace a i zde byl orientačně vyšetřován její psychický stav. Při jedné z posledních hospitalizací byla opět zmíněna porucha dlouhodobé paměti a dezorientace. Znalečny dochází k závěru, že se jednalo o demenci smíšenou Alzheimerova typu v kombinaci s cévní demencí, která byla v době podpisu smlouvy rozvinutá, a posuzovaná nebyla schopna hodnotit uvedenou smlouvu plně. Proti tomu stojí výpověď svědků navržených žalovanými, kteří jsou s nimi v přátelském vztahu, a svou výpověď jim chtěli pomoci. Ani jeden z nich není odborníkem na problematiku způsobilosti k právním úkonům. Soud proto nemůže při hodnocení světlého okamžiku vycházet z výpovědi svědka P. a JUDr. Václava Č. MUDr. Bankovská Motlová, Ph.D. uvedla, že laik, pokud pacient mlčí a pak se jen podepíše, nepozná, zda je ve světlém okamžiku. Způsobilost k právním úkonům nelze dovozovat ani z obsahu darovací smlouvy. Navrhují, aby byl napadený rozsudek změněn a žalobě bylo vyhověno.

Žalovaní se k odvolání žalobkyň nevyjádřili.

Krajský soud přezkoumal napadený rozsudek i řízení, které předcházelo jeho vydání, a dospěl k závěru, že jsou dány důvody pro jeho zrušení a vrácení věci okresnímu soudu k dalšímu řízení.

Podle § 80 písm. c) o.s.ř. žalobou lze uplatnit, aby bylo rozhodnuto o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem.

Z citovaného ustanovení vyplývá, že předpoklad úspěšnosti určovací žaloby spočívá v tom, že účastníci mají věcnou legitimaci a že na požadovaném určení mají naléhavý právní zájem.

Okresní soud správně zjistil z darovací smlouvy, že Marie S. jako dárkyně a žalovaná jako obdarovaná uzavřeli dne 14.8.2003 smlouvu, kterou Marie S. darovala žalované spoluvlastnický podíl o velikosti ideální jedné poloviny na domu č.p. 16 a na pozemcích st.p.č. 222, st.p.č. 223, p.č. 1294, p.č. 1295 v k.ú. Děčřichov u Frýdlantu.

Okresní soud správně vyšel z toho, že účastníci řízení jsou v tomto sporu věcně legitimováni. Jestliže má být totiž určena neplatnost uvedené smlouvy, musí se řízení (ať již jako žalobci nebo žalovaní) účastnit všichni, kdo ji uzavřeli, popřípadě jejich právní nástupci, což je splněno. Žalovaná uzavřela smlouvu jako obdarovaná a obě žalobkyně a žalovaný jsou dědici, a tedy právními nástupci dárkyně Marie S.

Protože návrh na vklad vlastnického práva žalované do katastru nemovitostí podle této smlouvy před smrtí Marie S. podán nebyl, mohou věcně-právní účinky této smlouvy nastat až po její smrti, neboť podle § 133 odst. 2 občanského zákoníku převádí-li se nemovitá věc na základě smlouvy, nabývá se vlastnické právo vkladem do katastru nemovitostí podle zvláštních předpisů. Z usnesení Okresního soudu v Liberci č.j. 35 D 862/2004-65 ze dne 13.1.2006 ve spojení s usnesením krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky Liberec č.j. 35 Co 635/2006-91 ze dne 9.5.2007, které nabylo právní moci dne 22.5.2007, přitom vyplývá, že nabytí dědictví po Marii S., zemřelé dne 25.5.2004 - do něhož náleží i spoluvlastnický podíl na nemovitostech, který je předmětem uvedené darovací smlouvy - bylo potvrzeno pozůstalým dětem Marie S. tedy oběma žalobkyním a žalovanému, každému k jedné třetině. Pokud je uvedena darovací smlouva platná, vznikl žalované jejím uzavřením obligační nárok na převedení vlastnického práva k tomuto spoluvlastnickému podílu a žalobkyním a žalovanému povinnost strpět vklad vlastnického práva žalované do katastru nemovitostí podle této smlouvy. Okresní soud proto správně uzavřel, že za této situace mají žalobkyně naléhavý právní zájem na určení neplatnosti této darovací smlouvy (k tomu srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 2 Cdon 223/96 ze dne 31.7.1997).

Podle § 38 odst. 2 občanského zákoníku je neplatný právní úkon osoby jednající v duševní poruše, která ji činí k tomuto právnímu úkonu neschopnou.

Z citovaného ustanovení vyplývá, že právní úkon zletilé fyzické osoby, která jedná v duševní poruše, která ji činí k tomuto právnímu úkonu neschopnou, je neplatný, i když tato osoba nebyla soudním rozhodnutím zbavena či omezena ve způsobilosti k právním úkonům. Závěr o neplatnosti právního úkonu podle § 38 odst. 2 občanského zákoníku nezbytně předpokládá, aby bylo bezpečně zjištěno, že jeho subjekt buď nedokáže posoudit následky svého právního úkonu, nebo tento právní úkon ovládnout, popřípadě obojí. U některých duševních poruch se mohou vyskytnout tzv. světlé okamžiky (lucida intervalla), kdy postižený duševní poruchou má po přechodnou dobu obnovenu v plné či v částečné míře jak rozumovou, tak určovací schopnost. Proto pokud osoba, která není zbavena ani omezena ve způsobilosti k právním úkonům, ale trpí duševní poruchou, učinila právní úkon prokazatelně v tzv. světlém okamžiku, je tento právní úkon platný.

Otázka, zda Marie S. při uzavření darovací smlouvy dne 14.8.2003 jednala v duševní poruše, která ji činila k tomuto právnímu úkonu neschopnou, tedy že v jejím důsledku nebyla schopna posoudit následky darovací smlouvy či své jednání ovládnout, popřípadě obojí, je otázkou odbornou. Proto okresní soud správně k jejímu posouzení ustanovil znalce. Ze znaleckého posudku MUDr. Jaroslava Tržiského ml. ze dne 8.6.2007 a Prof. MUDr. Miroslava Zapletálka, Dr.Sc. ze dne 23.6.2008 správně zjistil, že Marie S. v den uzavření darovací smlouvy byla duševně nemocná. Oba znalci dospěli ke shodnému závěru, že trpěla psychickou chorobou zvanou demence, a to tak závažnou (pokročilou), že z psychiatrického hlediska nebyla schopna dne 14.8.2003 hodnotit darovací smlouvu plně, nebyla schopna plnohodnotně posoudit následky svého jednání. Tento závěr potvrdil i revizní znalecký posudek znaleckého ústavu Psychiatrického centra Praha, Ústavní 91, Praha 8 – Bohnice, podle kterého se jednalo o demenci smíšenou, progradující demenci Alzheimerova typu v kombinaci s vaskulární demencí, která až do ledna 2003 postupovala plíživě, pak se progresivně zhoršovala. Lze předpokládat, že 14.8.2003 v den podpisu

smlouvy nebyla Marie S [REDAKCE] schopna hodnotit uvedenou smlouvu plně. Znalecký posudek Psychiatrického centra Praha při výslechu dne 25.1.2010 stvrdila jeho zástupkyně MUDr. Lucie Bankovská Motlová, Ph.D. Oba znalci i znalecký ústav přitom vycházeli z obsahu spisu a ze zdravotnické dokumentace Marie S [REDAKCE]

Protože však Marie S [REDAKCE], byť trpěla demencí, nebyla zbavena ani omezena ve způsobilosti k právním úkonům soudním rozhodnutím, je třeba posoudit, zda se u ní v době uzavření smlouvy vyskytovaly světlé okamžiky, kdy by po přechodnou dobu měla obnovenu jak schopnost posoudit následky darovací smlouvy (rozumovou, rozeznávací schopnost), tak schopnost ovládnout své jednání (určovací schopnost). Důkazní povinnost ohledně této skutečnosti mají žalovaní (§ 120 odst. 1 o.s.ř.).

Protože posouzení této otázky rovněž vyžaduje odborné znalosti, je stěžejním důkazem znalecký posudek znaleckého ústavu Psychiatrického centra Praha ze dne 10.8.2009, který sice připouští, že se u Marie S [REDAKCE] teoreticky mohly vyskytnout lucidní intervaly, avšak na původním terénu již diagnostikované Alzheimerovy demence to považuje za málo pravděpodobné. Zástupkyně ústavu MUDr. Bankovská Motlová, Ph.D. vypověděla, že Marie S [REDAKCE] úkon, který je předmětem sporu, mohla v nějakém lucidním momentu učinit, mohla uvažovat o darování, demence nebyla v tak pokročilém stavu, aby se u ní nemohl vyskytnout lucidní interval. Tedy pouze připustila možnost výskytu světlého okamžiku. Samotná možnost však neznamená, že takový stav existoval v okamžiku uzavření darovací smlouvy. Pokud tedy okresní soud k takovému závěru došel, učinil tak pouze z výpovědi svědků, z nichž však lze dovodit pouze to, jak se jim chování Marie S [REDAKCE] jevílo. Protože jde o odbornou otázku, míru pravděpodobnosti „světlého okamžiku“ dne 14.8.2003 může posoudit pouze znalec. Závěr okresního soudu o výskytu lucidního intervalu v době uzavření smlouvy je tak předčasný.

Okresní soud se tak dopustil vady řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí, která nemohla být v odvolacím řízení napravena. Proto krajský soud postupoval podle § 219a odst. 1 písm. a) o.s.ř. a napadený rozsudek zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení (§ 221 odst. 1 písm. a) o.s.ř.).

V následujícím řízení okresní soud znovu vyslechne MUDr. Lucii Bankovskou Motlovou, Ph.D. k míře pravděpodobnosti výskytu lucidních okamžiků u Marie S [REDAKCE] v den uzavření darovací smlouvy. Na základě dostupných důkazů (zdravotní dokumentace, výpovědi svědků) musí znalec sdělit, zda považuje za pravděpodobné, že 14.8.2003 měla Marie S [REDAKCE] (při uzavírání smlouvy) „světlý okamžik“, či považuje za pravděpodobnější, že nikoliv.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení není odvolání ani dovolání přípustné.

V Liberci dne 10. února 2011

Za správnost vyhotovení:
Ivana Velebilová

JUDr. Vladimír Velenský, v.r.
předseda senátu